ABDÜLKĀDİR el-FÂSÎ

عبد القادر الفاسي

bk. FÂSÎ, Abdülkādir b. Ali
Âlim ve mutasavvıf.

maḳāṣıdi'l-muʿteḳad adlı eserinin şerhidir (el-Hizânetü'l-âmme, nr. 95). **13.** *Zehrü'ş-şemârîḫ (eş-Şemârîḫ) fî ʿilmi't-târîḫ* (el-Hizânetü'l-âmme, nr. 494, 537; el-Hizânetü'l-Haseniyye, nr. 844). **14.** *İbtihâcü'l-ḳulûb fî menâḳıbi (bi-ḫaberi)'ş-Şeyḫ Ebi'l-Meḥâsin ve şeyḫihî Sîdî ʿAbdirraḥmân el-Meczûb.* Babasının dedesi Ebü'l-Mehâsin el-Fâsî ve onun şeyhinin menâkıbına dairdir (el-Hizânetü'l-âmme, nr. 522, 1222, 1449, 2627, 3306, 3582, 6145). **15.** *Ezhârü'l-bustân fî menâḳıbi'ş-Şeyḫ ʿAbdirraḥmân.* Ebü'l-Mehâsin el-Fâsî'nin Ârif el-Fâsî diye tanınan kardeşi Ebû Zeyd Abdurrahman b. Muhammed el-Fâsî'nin biyografisine dairdir (el-Hizânetü'l-Haseniyye, nr. 583). **16.** *Tuḥfetü'l-ekâbir fî menâḳıbi (aḫbâri)'ş-Şeyḫ ʿAbdilḳādir.* Babası Abdülkādir el-Fâsî'nin biyografisine dairdir (el-Hizânetü'l-Haseniyye, nr. 643, 707). **17.** *Ẕikru baʿżı meşâhîri Fâs fi'l-ḳadîm.* İbnü'l-Ahmer ile diğer bazı müelliflere de nisbet edilen ve *Büyûtâtü Fâsi'l-kübrâ* adıyla yayımlanan eserin (Rabat 1972) Abdurrahman el-Fâsî tarafından ihtisar edildiği ve kitaba bazı ilâvelerde bulunulduğu söylenmektedir (Fâsî'nin eserleri için ayrıca bk. Muhammed el-Fâsî'nin bibliyografyadaki makalesi).

BİBLİYOGRAFYA :

Muhammed el-Arabî el-Fâsî, *Mirʾâtü'l-meḥâsin min aḫbâri'ş-Şeyḫ Ebi'l-Meḥâsin*, Fas 1323/1905, s. 147-150; Kādirî, *Neşrü'l-meşânî*, II, 325-329; Selâvî, *Kitâbü'l-İstiḳṣâ*, VII, 45, 108; *Îżâḥu'l-meknûn*, I, 9, 106, 113, 162, 296, 378; II, 142, 234, 412, 499, 525, 561, 659; Brockelmann, *GAL*, II, 612; *Suppl.*, II, 694-695; Serkîs, *Muʿcem*, I, 1010; Kehhâle, *Muʿcemü'l-müʾellifîn*, V, 145; Abdüsselâm b. Abdülkādir b. Sûde, *Delîlü müʾerriḫi'l-Maġribi'l-aḳṣâ*, Dârülbeyzâ 1960-65, I, 62, 144, 175, 176, 185, 196, 217, 236; II, 289, 313, 377, 403, 407, 430; Abdülhay el-Kettânî, *Fihrisü'l-fehâris*, II, 735-736; a.mlf., *et-Terâtîbü'l-idâriyye* (Özel), III, 21-23; A. L. de Premare, *Sîdî ʿAbd er-Raḥmân el-Mejdûb*, Paris 1985, s. 155-189; İbrâhim Harekât, *et-Teyyârâtü's-siyâsiyye ve'l-fikriyye bi'l-Maġrib ḳable'l-ḥimâye*, Dârülbeyzâ 1405/1985, s. 263; a.mlf., *es-Siyâse ve'l-müctemaʿ fi'l-ʿaṣri's-Saʿdî*, Dârülbeyzâ 1987, s. 192; Ömer Ferruh, *Meʿâlimü'l-edebi'l-ʿArabî*, Beyrut 1406/1986, II, 777-781; Muhammed el-Fâsî, "el-ʿÂlimü'l-mevsûʿî Ebû Zeyd ʿAbdurraḥmân el-Fâsî maʿa ḳāʾime kâmile li-müʾellefâtih", *MMLA*, LVIII (1986), s. 122-140; aynı makale, *el-Menâhil*, XXXV, Rabat 1986, s. 55-80; E. Lévi-Provençal, "ʿAbd al-Raḥmān al-Fāsī", *EI²* (İng.), I, 86; Ch. Pellat, "al-Fāsī", *EI² Suppl.* (İng.), s. 302.

İBRÂHİM HAREKÂT

FÂSÎ, Abdülkādir b. Ali

(عبدالقادر بن علي الفاسي)

Ebû Muhammed (Ebü's-Suûd)
Abdülkādir b. Alî
b. Yûsuf el-Fihrî el-Fâsî
(ö. 1091/1680)

Âlim ve mutasavvıf.

2 Ramazan 1007'de (29 Mart 1599) Fas'ın kuzeyinde bulunan Kasrülkebîr'de (Alcazarquivir) doğdu. Endülüs asıllı olup Fas'a yerleşen, birçok âlim ve mutasavvıfın yetiştiği bir aileye mensuptur. İlk tahsilini babasının ve diğer âlimlerin yanında yaptı. Öğrenimini sürdürmek maksadıyla 1025 (1616) yılında Fas'a gitti. Aralarında Ârif el-Fâsî diye tanınan babasının amcası Ebû Zeyd (Ebû Muhammed) Abdurrahman b. Muhammed el-Fâsî, Ebü'l-Kāsım b. Ebü'n-Nuaym el-Gassânî, Ebü'l-Abbas Ahmed b. Muhammed el-Makkarî ve İbn Âşir el-Fâsî'nin bulunduğu birçok hocadan ders aldı. Bu arada mutasavvıflarla tanıştı. Çok etkilendiği Şeyh Abdurrahman b. Muhammed el-Fâsî'ye intisap etti. İlim ve takvâsı ile kısa zamanda şöhrete kavuşan Abdülkādir, dedesi Ebü'l-Mehâsin el-Fâsî'nin Fas'ta kurduğu ez-Zâviyetü'l-Fâsiyye'nin şeyhi oldu. Burada ve Câmiu'l-Karaviyyîn'de başta hadis olmak üzere çeşitli dersler verdi ve çok sayıda öğrenci yetiştirdi. Aralarında oğlu Ebû Zeyd Abdurrahman ile Ebû Ali el-Yûsî, Ebü'l-Hasan el-Hureyşî, Muhammed b. Abdüsselâm el-Bennânî ve Ebû Sâlim el-Ayyâşî gibi tanınmış âlimlerin de bulunduğu öğrencileri hakkında oğlu Abdurrahman *İbtihâcü'l-beşâʾir fî men ḳaraʾe ʿale'ş-Şeyḫ ʿAbdilḳādir* adıyla bir eser yazmıştır.

Resmî görev almayı kabul etmeyen Abdülkādir el-Fâsî kitap istinsah ederek hayatını kazanmıştır. En çok istinsah ettiği kitaplar Buhârî ve Müslim'in *el-Câmiʿu's-ṣaḥîḥ*'leridir. Abdülhay el-Kettânî, Fâsî'nin yazdığı nefis bir *Ṣaḥîḥ-i Buḫârî* nüshasının kendisinde mevcut olduğunu söyler (*Fihrisü'l-fehâris*, II, 776). Fâsî 8 Ramazan 1091 (2 Ekim 1680) tarihinde vefat etti ve vasiyeti üzerine kendi zâviyesine defnedildi. Bazı kaynaklarda vefat günü 9 Ramazan olarak geçmektedir.

Eserleri. Abdülkādir el-Fâsî'nin çoğu öğrencileri tarafından toplanıp bir araya getirilmiş fetva ve ders notlarından oluşan belli başlı eserleri şunlardır: **1.** *en-Nevâzilü'l-kübrâ* (*el-Ecvibetü'l-kübrâ*) (I-II, Fas 1319). Fıkha dairdir. **2.** *el-Fıḳhiyye.* Cessûs lakabıyla tanınan Muhammed b. Kāsım el-Fâsî'nin şerhiyle birlikte basılmıştır (Fas 1315). **3.** *Ḥâşiyetü Ṣaḥîḥi'l-Buḫârî* (Fas 1307). Oğlu Abdurrahman el-Fâsî tarafından derlenmiştir. **4.** *Risâle fi'l-imâmeti'l-ʿuẓmâ* (Fas 1316, mecmua içinde). **5.** *Fihristü'ş-Şeyḫ ʿAbdilḳādir el-Fâsî.* Muhammed Ben Şeneb tarafından Fransızca tercümesiyle birlikte yayımlanmıştır (*Etude sur les personnage mentionnés dans l'Igaza du Cheikh Abd al-Qādir el-Fasy*, Paris 1907). **6.** *el-ʿAḳîde.* Oğlu Abdurrahman el-Fâsî tarafından şerhedilmiştir (Rabat el-Hizânetü'l-âmme, nr. 496). **7.** *en-Netîcetü'l-maḥmûde fi'r-red ʿalâ zâʿimi milkiyyeti Vâdi'l-Meṣmûde.* Bir nüshası Fas'ta el-Hizânetü'l-Ahmediyye'de mevcuttur (Abdüsselâm b. Abdülkādir b. Sûde, I, 62). Fâsî'nin ayrıca *el-Ferâʾiż ve's-sünen* adlı bir eseri olduğu kaydedilmektedir (Kādirî, II, 272).

Abdülkādir el-Fâsî'nin hayatı hakkında müstakil eserler telif edilmiştir. Bunların arasında en tanınmışı, oğlu Ebû Zeyd Abdurrahman'ın *Tuḥfetü'l-ekâbir fî menâḳıbi'ş-Şeyḫ ʿAbdilḳādir* adlı kitabıdır. Yine Abdurrahman tarafından dedesinin amcası Ârif el-Fâsî'yle ilgili olarak yazılan *Ezhârü'l-bustân fî menâḳıbi'ş-Şeyḫ ʿAbdirraḥmân* da Abdülkādir el-Fâsî'ye dair haber ve menkıbeleri ihtiva etmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Abdurrahman b. Abdülkādir el-Fâsî, *Tuḥfetü'l-ekâbir fî menâḳıbi'ş-Şeyḫ ʿAbdilḳādir*, Rabat el-Hizânetü'l-melikiyye, nr. 707; a.mlf., *Ezhârü'l-bustân*, Rabat el-Hizânetü'l-âmme, nr. 2074, s. 406; Ahmed b. Ya'kūb el-Vellâlî, *Mebâḥişü'l-envâr*, Rabat el-Hizânetü'l-âmme, nr. 2305; Muhibbî, *Ḫulâṣatü'l-eser*, II, 444-446; Kādirî, *Neşrü'l-meşânî*, II, 270-279; Versilânî, *Nüzhetü'l-enẓâr fî fażli ʿilmi't-târîḫ ve'l-aḫbâr*, Beyrut 1394/1974, I, 124; Selâvî, *Kitâbü'l-İstiḳṣâ*, VII, 4, 45, 105, 108; Serkîs, *Muʿcem*, I, 207; II, 1430; Mahlûf, *Şeceretü'n-nûr*, s. 314-315; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 263; II, 708; Abdülhay el-Kettânî, *Fihrisü'l-fehâris*, II, 763-771, ayrıca bk. İndeks; Ziriklî, *el-Aʿlâm*, IV, 166; Kehhâle, *Muʿcemü'l-müʾellifîn*, V, 295; Muhammed Dâvûd, *Târîḫu Tıṭvân*, Tıtvân 1379/1959, I, 304-309; Abdüsselâm b. Abdülkādir b. Sûde, *Delîlü müʾerriḫi'l-Maġribi'l-aḳṣâ*, Dârülbeyzâ 1960-65, I, 62, 179, 196; II, 315; Ömer Ferruh, *Meʿâlimü'l-edebi'l-ʿArabî*, Beyrut 1406/1986, II, 777-781; E. Lévi-Provençal, "ʿAbd al-Ḳādir al-Fāsī", *EI²* (İng.), I, 70; Ch. Pellat, "al-Fāsī", *EI² Suppl.* (İng.), s. 302-303.

İBRÂHİM HAREKÂT

FÂSÎ, Ebû İmrân

(bk. EBÛ İMRÂN el-FÂSÎ).